

НАУКОВІ ДОПОВІДІ

Муранова Наталія Петрівна,
*проректор з науково-педагогічної, освітньої
роботи та міжнародних зв'язків ДЗВО
«Університет менеджменту освіти» НАПН
України, професор кафедри професійної і
вищої освіти ЦПО, доктор педагогічних
наук, професор*

ЯКІСТЬ ОСВІТИ: ПОЛІТИКА ЯКОСТІ

Оцінювання якості освітньої освіти та освітньої діяльності закладів освіти доцільно розглядати через призму: розбудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти; проведення самооцінювання освітніх і управлінських процесів; формування стратегії установи; чіткого розуміння сутності понять «якість освіти» та «якість освітньої діяльності»; політики якості установи; аналізу внутрішніх можливостей та зовнішнього середовища (SWOT-аналіз); основних принципів внутрішньої системи забезпечення якості освіти.

Головною метою освітньої діяльності закладу освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства [1]. Досягти даної мети можна, забезпечивши високий рівень якості освіти.

Якість освіти необхідно розглядати у нерозривній єдності якості процесу (діяльності) і якості результату. Якість освітнього процесу (діяльності) є невід'ємною складовою якості освіти, яка залежить від якості освітнього середовища, включає якісні і кількісні характеристики освітнього процесу, якість професійної компетентності викладачів і організаційно-управлінської компетентності [2].

Показники оцінювання якості освітньої діяльності закладу освіти визначено міжнародними та вітчизняними рейтингами, МОН України, Державною службою якості освіти України, Національним агентством забезпечення якості вищої освіти, але разом із тим освітня установа може визначати власні показники якості освіти та освітньої діяльності. Для створення ефективної системи якості необхідно створити реєстр показників, який буде містити зовнішні показники державних органів влади, стейкхолдерів, засновників, показники зовнішніх рейтингів та внутрішні показники, що визначені закладом освіти з урахуванням специфіки, автономії та Стратегії розвитку (так звані цільові показники). Усі визначені показники мають бути вимірювані у кількісному вигляді, щоб забезпечити моніторинг у реальному часі. Також варто пам'ятати і про аналіз показників ступенів ризиків закладів освіти через Єдину державну електронну базу з питань освіти, які були визначені Державною службою якості освіти України.

Розбудова внутрішньої і зовнішньої систем забезпечення якості освіти є актуальною вимогою часу, оскільки секретом успіху провідних підприємств, організацій чи освітніх установ є наявність у них ефективної внутрішньої системи забезпечення якості.

Які етапи передбачає процес формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти? Це три обов'язкові етапи:

- 1) визначення компонентів внутрішньої системи забезпечення якості освіти;
- 2) забезпечення функціонування цих компонентів;
- 3) самооцінювання освітніх та управлінських процесів закладу освіти для їх подальшого вдосконалення [3].

Серед компонентів, які може містити внутрішня система забезпечення якості освіти (як визначено у ч. 3 ст. 41 Закону України «Про освіту») на першому місці є такий компонент як: стратегія (політика) та процедури забезпечення якості освіти [1].

Важливим для забезпечення якості є колегіальне розроблення стратегії (політики) Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти, яке може визначати: цілі внутрішньої системи забезпечення якості освіти; її компоненти (окремої уваги потребує визначення стратегії і процедур забезпечення якості освіти); періодичність і механізм самооцінювання.

Заклад освіти може обрати власний підхід до формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти, керуючись власною академічною та організаційною автономією. Зазначаємо, що при цьому потрібно врахувати компоненти визначені у ч. 3 ст. 41 Закону України «Про освіту», що заклад освіти самостійно обирає, які з них використовувати, а які ні [1].

У який спосіб може бути забезпечене функціонування цих компонентів? Так у Методичних рекомендаціях Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти пропонують розпочати формування внутрішньої системи оцінювання з визначення Стратегії (політики) внутрішнього забезпечення якості освіти [4]. Цей документ повинен: фіксувати орієнтири функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти; враховувати інтереси учасників освітнього процесу щодо якості освітніх послуг та реалізації інших їхніх прав; враховувати засади державної політики у сфері освіти та принципи освітньої діяльності, визначені у ст. 6 Закону України «Про освіту» [5].

Політика у сфері якості є офіційним документом освітньої установи, частиною її загальної політики, основою функціонування всієї системи якості. Вона повинна містити стратегічні цілі у сфері якості, сформульовані для досягнення цілей завдання установи та зобов'язання (особливо з боку керівництва). Ця Політика повинна бути сформульована так, щоб зробити цілеспрямованою діяльність кожного співробітника. У ній мають бути чітко визначено рівні стандартів якості роботи для закладу освіти та розглянуто всі аспекти системи забезпечення якості. Формулювання політики у сфері якості має бути короткою і доступною для сприйняття. Цілі та політика у сфері якості сформульовані керівництвом закладу освіти, мають визначати напрями діяльності освітньої установи впродовж його існування. Цілі не можна часто змінювати [6].

Політика у сфері якості є елементом загальної політики освітньої установи в цілому. Необхідно враховувати зовнішні й внутрішні цілі забезпечення якості. Внутрішні цілі формуються на рівні підрозділів, а зовнішні цілі забезпечення якості - на рівні конкретних контрактів і створюють гарантії споживачам у тому, що замовлену освітню послугу буде представлено у певний термін з обумовленою якістю.

Рекомендовано наступну структуру документу «Політика в сфері якості»: Політика в сфері якості (назва документа). Гасло. Сутність політики (основні напрями розвитку закладу освіти у сфері якості). Поставлені цілі. Засоби реалізації політики. Фактори, що впливають на політику в сфері якості: гарантії освітньої установи щодо кінцевого результату освітніх послуг; вимоги законодавства; вимоги споживачів до якості надання обумовлених послуг й систем забезпечення якості; умови конкурентоспроможності; економічні розрахунки; технологічні умови [6].

Обов'язковою умовою функціонування системи якості є регулярний (зазвичай щорічний) аналіз із боку вищого ТОП менеджменту системи якості та її відповідності політиці у сфері якості. А обов'язковою умовою динамічного розвитку закладу освіти є вироблення керівництвом програми поліпшення якості в результаті аналізу стану системи якості.

Під поняттям «поліпшення якості» треба розуміти реальні заходи, що приймаються освітньою установою з метою підвищення ефективності в результативності діяльності та процесів для одержання вигоди як для самої установи, так і для її споживачів – замовників освітніх послуг.

Важливим процесом у забезпеченні якості є процес планування, який можна ефективно здійснити шляхом SWOT-аналізу, що заснований на виявленні внутрішніх і зовнішніх факторів

об'єкта. Метод SWOT-аналізу використовує чотири ключові елементи: сильні та слабкі сторони, можливості та загрози. Провівши такий аналіз, можна визначити власні сильні сторони, які допоможуть у досягненні мети та уникнути певних ризиків. Найважливіше завдання SWOT-аналізу – це допомогти освітній установі побачити та оцінити всі чинники, що впливають на прийняття рішень, а також визначити можливості подальшого розвитку. SWOT-аналіз маємо розглядати як чудовий інструмент, але не панацея. Для того, щоб приймати збалансовані та розсудливі рішення, потрібне всебічне розуміння ситуації всередині закладу освіти, знання ринку праці, економічних, політичних і соціальних тенденцій [7].

Важливою складовою в системі забезпечення якості освіти та освітньої діяльності є формування Стратегії розвитку установи з урахуванням його стратегічних показників, які розглядаються як показники якості. Визначальною частиною Стратегії є чітке визначення і бачення місії та візії установи.

З чого ж починається Стратегія? У нас всіх є мрія. Тож завданням стратегії саме є допомогти здійснити цю мрію. Нашим напрямом руху є такий шлях: 1) цінності (наші переконання, на яких базується діяльність закладу освіти); 2) місія (заради чого існує освітня установа); 3) візія (якою хочемо її бачити); 4) стратегія (як конкретний план дій для досягнення місії та візії). Місію закладу освіти необхідно розглядати як розширене пояснення бачення установи, головну ціль, причину існування, особливу роль закладу (що робити, як і для кого/чого?). У візії (стратегічне бачення) зазначається конкретна мета існування закладу освіти, така собі ідеальна картина майбутнього, що зорієнтована на абстрактне майбутнє, стан, якого установа прагне досягнути у перспективі, для чого існує заклад, де буде через 3–5 років.

Виокремимо основні етапи створення стратегії: підготовка до стратегічного планування; визначення цінності, місії, візії, мети і принципів діяльності установи; аналіз внутрішніх можливостей закладу освіти, аналіз зовнішнього середовища; визначення пріоритетних напрямів діяльності (стратегічних цілей), завдання; складання плану реалізації стратегії; впровадження стратегії; моніторинг виконання стратегії. Стратегія має бути оптимально не велика, але структурована за процесами, містити в собі визначені стратегічні показники.

Якої ж мети ми досягаємо завдяки системі внутрішнього забезпечення якості освіти? Перш за все, формування стійкої довіри до закладу освіти з боку стейкхолдерів (громади, батьки, здобувачів освіти, підприємницьких структур, засновників тощо), гарантування надання освітніх послуг належного рівня та якості, які відповідають державним стандартам та потребам споживачів. По-друге, забезпечення і підвищення якості освітньої діяльності, її відповідності нормативній базі, формування у закладі освіти культури якості як основи конкурентоспроможності. І нарешті, об'єднання й інтеграція організаційних, методичних, кадрових зусиль і ресурсів із урахуванням різноманітних факторів та умов для досягнення високої якості освітнього процесу та його результатів, що відповідають кращим зразкам і відповідним стандартам.

Список використаної літератури

1. Про освіту. Закон України від 05.09.2017р. №2145-VIII. URL: <https://is.gd/4lhgEa> (дата звернення: 10.11.2022).
2. Абетка для директора. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. Київ: ДСЯО, 2021. URL: <http://surl.li/adbkh> (дата звернення: 10.11.2022)
3. Внутрішня система якості освіти: що рекомендує МОН? Освіта UA. URL: <http://surl.li/dstpw> (дата звернення: 10.11.2022)
4. Рекомендації Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти стосовно запровадження внутрішньої системи забезпечення якості. URL: <http://surl.li/jlby> (дата звернення: 10.11.2022)

5. Рекомендації щодо застосування критерії оцінювання якості освітньої програми. Київ: ТОВ «Український освітянський видавничий центр "Оріон"», 2020. 66 с. URL: <http://surl.li/jksf> (дата звернення: 10.11.2022)
6. Основи управління якістю (2002). Цілі та політика в області якості. URL: <http://surl.li/dstqg> (дата звернення: 10.11.2022)
7. Важливість і необхідність проведення SWOT-аналізу при просуванні бізнесу. URL: <http://surl.li/dstqj> (дата звернення: 10.11.2022)

Микитюк Світлана Миколаївна,
директор Навчально-методичного центру
професійно-технічної освіти у Чернівецькій
області

ЛОГІСТИКА ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ ЯК КРИТЕРІЙ ЯКОСТІ УПРАВЛІНСЬКОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) несуть відповідальність за надання якісних освітніх послуг здобувачам освіти, які потребують відповідних умов та сприятливої атмосфери навчання. Фактично, забезпечити успішне функціонування системи освіти у значній мірі може допомогти логістика, як мистецтво створення попиту та процес залучення клієнтів, як існуючих, так і потенційних. Конкуренція є скрізь, освітній сектор послуг не є винятком.

Цікаво, що потреба в «логістиці» своїх послуг до недавнього часу не відчувалась українським сектором освіти, оскільки ЗП(ПТ)О мали справу з більшим попитом, ніж могли б задовольнити. Навіть ЗП(ПТ)О, що стикаються з великим попитом, задаються питаннями про можливість вибору бажаних цільових споживачів, а тому виникають такі проблеми, як диференціація продуктів, розширення продукту, диверсифікація та інтеграція послуг.

Вирішення цих питань може взяти на себе такий новітній напрямок, як *педагогічна логістика*, метою якої є системна інтеграція і оптимізація *освітніх потоків*, адже досягнення цієї мети характеризується підвищенням якості освітнього процесу і зниженням загальних витрат на його підтримку.

Серед першочергових напрямів реформування освіти, згідно з Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, є підвищення ефективності системи ПТО і професійної підготовки, забезпечення її відповідності потребам ринку праці та стандартам ЄС.

Відповідно до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 07.11.2000 № 522, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26.12.2000 за № 946/5167, наказу Міністерства освіти і науки України від 21.05.2019 № 693 «Про проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Управління розвитком закладів професійної (професійно-технічної) освіти на засадах педагогічної логістики» у червні 2019 року розпочато експеримент за означеною вище темою, розрахованого на термін з червня 2019 до грудня 2022 року.

Мета дослідження полягала в обґрунтуванні доцільності впровадження педагогічної логістики в зміст професійної освіти, з метою відповідності стандартам освітнього менеджменту і забезпечення довгострокових конкурентних переваг ЗП(ПТ)О на ринку освітніх послуг.

У дослідженні, ми виходили з того, що педагогічна логістика стає новим міждисциплінарним науковим напрямом, затребуваним в різних освітніх галузях, виникає